Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Mari Tere Areitioaurtena Bikandi

Amorebieta-Etxano, Bizkaia (1930-2016)

Aurkibidea

Biografia

1930. urtean munduratu zen Bediaga auzoko Etxebarri baserrian 7 neba-arrebako familia batean. Gerra garaian, Sorromostrora joan ziren ebakuatuta etxekoak. Gerra ostean hasi zituen ikasketak Bernagoitiko eskolan; gerora, Eubakora joan zen. Bere jaiotetxean beti ezagutu zuen txakolingintza, eta askotan joaten zen jendea bertara. Etxe ondoko Lauaxeta ikastolan aritu zen 15 urtez lanean bertako jantokian eta sukaldean. San Antonio auzoko Kurutzetara ezkondu zen. Elkarrizketak bere senar Elias Eubarekin batera egin zitzaizkion.

Zintak

AMO-015

- **Proiektua**: Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-03-09
- **Iraupena**: 65 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Unamuno, Arianne

AMO-021

- **Proiektua**: Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-03-11
- **Iraupena**: 67 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxeberria, Eider

AMO-022

- **Proiektua**: Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea
- **Data**: 2011-03-11
- **Iraupena**: 68 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxazarra, Ainhoa

AMO-023

- **Proiektua**: Zornotzako ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Goiria Mendiolea, Nerea

- **Data**: 2011-03-11
- **Iraupena**: 21 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Unamuno, Arianne

AMO-041

- **Proiektua**: Zornotzako toponimia
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Iruarrizaga, Rakel - Olabarri, Ane
- **Data**: 2008-02-15
- **Iraupena**: 27 min
- **Euskarria**: Audio digitala
- **Kodifikatzailea**: Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea**: Olabarri, Ane

Pasarteak

1. Etxea, taberna eta ostatu harginentzat

- **Erref**: AMO-015/003
- **Iraupena**: 0:02:25. **Hasi**: 00:06:55. **Bukatu**: 00:09:20
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:
Aitak egin zuen etxean hazi eta bizi izan da Elias. Harginen lantegiak zeuden etxe inguruan. Aitak taberna eta ostatua ipini zituen eta ondo joan zen, baina gero hil egin zen. Dantzaldia ermita aurrean egiten zen, baina euria bazen, beraien etxean.

2. Harriak, Derioko panteoiak egiteko

- **Erref**: AMO-015/004
- **Iraupena**: 0:01:34. **Hasi**: 00:09:20. **Bukatu**: 00:10:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Etxeginak

Laburpena:
Harriak Deriora eramaten zituzten, idiekin eta gurdiekin, han panteoiak egiteko. Zementoa agertu zenean, harginak lanik gabe geratu ziren.

3. Bonbardaketak herrian

- **Erref**: AMO-015/005
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:10:54. **Bukatu**: 00:12:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Bonbardaketak egin zituztenekoa kontatzen du. Kazak (gerrako hegazkinak) launaka etortzen zirela gogoan du. Soroan baserritarra eta abereak hil zituztenekoa kontatzen du.

4. Bonbardatu egin zituztenekoa

- **Erref**: AMO-015/006
- **Iraupena**: 0:03:47. **Hasi**: 00:12:24. **Bukatu**: 00:16:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Frontetik gertu zeudenez, leihoak josi egin zituzten. Hurrengo egunean alde egitear zirela, kazak gerturatu ziren eta ezkutatu egin ziren denak. Ametrailatu egin zituzten baina ez zituzten zauritu.

5. Aita ganaduak hartuta ihesi; itzuleran etxea kaltetuta

- **Erref**: AMO-015/007
- **Iraupena**: 0:04:22. **Hasi**: 00:16:11. **Bukatu**: 00:20:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra

Laburpena:
Aitak, behiekin eta gurdiarekin, etxeko jeneroa eta abereak eraman zituen Somorrostroraino, basorik baso. Aita etxera gerturatu zen, abereak ikustera, baina bidali egin zuten handik. Etxeratu zirenean, ez zegoen abereen arrastorik ere; Etxearen gailurra erreta, etxea hutsik eta pintadaz beteta topatu zuten.

6. Hildakoak mendian

- **Erref**: AMO-015/008
- **Iraupena**: 0:03:15. **Hasi**: 00:20:33. **Bukatu**: 00:23:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerran hildakoak eta zauritutakoak

Laburpena:
Elias ebakuatuta etxeratu zenean, mendian gizon bi topatu zituen hilda. Hiru fusil Belatxikietan gorde zituzten eta erabiltzen ikasi zuten. Ez zien dokumentaziorik begiratu eta damutu zaio harrezkero. Gerran hildakoak aipatzen dituzte.

7. Anaien kontra jarduteko beldurrez

- **Erref**: AMO-015/009
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:23:48. **Bukatu**: 00:26:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Bere anai fraideak jakinean egoten ziren etxe inguruan zer gertatzen ari zen. Ez zuten soldadu joan nahi izan, beren anaien kontra jardun beharko zuten beldurrez.

8. Hildakoak kamioira botatzen

- **Erref**: AMO-015/012
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:29:14. **Bukatu**: 00:30:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Lezaman bondartatu egin zituzten. Hildakoak kamioira botatzen aritu behar izan zuen. Garaiko bizilagunak, ama-semeak eta moja, hil ziren.

9. Irakasle euskaldunaren ostean, maistra frankista

- **Erref**: AMO-015/017
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:39:26. **Bukatu**: 00:41:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Gerra amaitu eta Mari Tere etxeratu zenean, eskolak itxita zeuden. Eibartik familia bat etorri zen elizaz arduratzeko eta gizonak eskolak ematen zizkien, euskaraz. Ondoren, maistrak etorri zirela eta, Eubako eskolan hasi zen Mari Tere. Zirgotu egiten zituen euskaraz egitearren. Orduan ikasi zuen Franco nor zen.

10. "Division Azul"ean ibilitakoen pribilejioak

- **Erref**: AMO-015/025
- **Iraupena**: 0:04:05. **Hasi**: 00:57:32. **Bukatu**: 01:01:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945) » Alemaniarren alde edo kontra ibiliak

Laburpena:
"Division Azul"era joan zirenei ondoren ordaindu egiten zieten eta postuak eta jabetzak eman. Desertore baten berri ematen du Eliasek.

11. Bernagoitiko eskolako oroitzapenak

- **Erref**: AMO-021/002
- **Iraupena**: 0:02:31. **Hasi**: 00:00:24. **Bukatu**: 00:02:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Gerra ostean Bernagoitiko eskolan nola ikasten zuten azaltzen du: orduko maistra, zigorrak, instrukzioak, Cara al Sol...

12. Erdaraz ez jakitea arruntagoa zen garaia

- **Erref**: AMO-021/004
- **Iraupena**: 0:01:48. **Hasi**: 00:03:06. **Bukatu**: 00:04:54
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Mari Tereren etxera etortzen ziren hainbat mutil, baina ahizpak erdaraz ez zekienez, amari esaten zion haiekin hitz egiteko. Lehen jende askok ez zekien erdaraz.

13. Zornotzan euskarak izandako atzerakada

- **Erref**: AMO-021/007
- **Iraupena**: 0:00:58. **Hasi**: 00:13:38. **Bukatu**: 00:14:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Zornotzan euskara asko galdu da. Euskaraz egitea makurkeria zen lehen.

Transkripzioa
-Zer dala-ta galdu da?
-Nik ez dakit /eztait/ ba, gerra ostien “de menos” euskerie “como aldeanos”, “era cosa…”.
-Baiña hori herri askotan! Beste herrixetan ez da galdu hemen galdu dan beste.
-Hamen nik ez dakit /eztait/ ba nik e…, hamen jente zera eon da, apur bet e… –ta Durengon gitxiau Zornotzan baiño, e!– jente kategorikoagoa edo eure… inportantzidxe. Euskerieri “como bajona”, bajue topetan eben. Euskera eittie bajue.
-Baserritarra.
-Bai ordinaridxoa, ordinaridxoa. Nik ez dakit, ba, horregaittik galduko zan.
-Horixe, horixe piztu biher da /bida/. Hori, hori, hori aldendu ein biher da / bida/, ta [euskerieri indderra emon biher jako zelan-halan]. Guk [eukigu], baia bestieri…

-Bai ahalegiñek badabiz eitten, e.
-... lagundu ein biher jakie /bijakie/.
-Baia kostako da ondiño urte batzuk e, urte batzuk kostako da.

14. Ezin denek hika egin

- **Erref**: AMO-021/008
- **Iraupena**: 0:00:46. **Hasi**: 00:14:36. **Bukatu**: 00:15:22
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Tratamenduak
- Euskara » Tratamenduak » Hitanoari buruz

Laburpena:
Mari Tereren etxean hika egiten zuten gurasoek, baina seme-alabei ez zieten uzten hika egiten beraien artean. Eliasek lagun artean hika egin izan du beti.

15. Bi meza emateko baimen eske

- **Erref**: AMO-021/012
- **Iraupena**: 0:01:08. **Hasi**: 00:26:10. **Bukatu**: 00:27:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Lehen apaizek ezin izaten zuten bi meza eman, eta behin auzoko denak joan ziren gotzainarengana hartarako baimena eskatzera.

16. Konfesatzean, apaizak sekretua gorde behar

- **Erref**: AMO-021/015
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:30:57. **Bukatu**: 00:32:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Lehen erlijioak garrantzi handia zeukan eguneroko bizimoduan: denek konfesatu behar izaten zuten eta apaizak sekretua gorde behar izaten zuen.

17. Zineko kartela begiratzea bekatu

- **Erref**: AMO-021/017
- **Iraupena**: 0:01:26. **Hasi**: 00:33:50. **Bukatu**: 00:35:16
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:
Apaiz batzuk gogorregiak ziren konfesioak entzutean. Behin zineko kartelari begiratzeagatik, apaizak ez zion komuniorik eman lagun bati.

18. Predikariak Nafarroan

- **Erref**: AMO-021/020
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:37:09. **Bukatu**: 00:38:26
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Eliasen anaia predikaria izan zen; behin Nafarroa aldean izandako anekdota kontatzen du

19. Heriotzaren aurrean, errespetua

- **Erref**: AMO-021/027
- **Iraupena**: 0:01:13. **Hasi**: 00:49:04. **Bukatu**: 00:50:17
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Kanpaien bidez norbait hil zela entzuten zutenean, txapela kendu eta aitagurea errezatzeko ohitura zegoen lehen.

20. Arrosarioa errezatzean lokartu

- **Erref**: AMO-021/029
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:50:45. **Bukatu**: 00:52:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Eliasen osabak arrosarioa errezatzean lo hartu zueneko anekdota kontatzen dute.

21. Heriotzaren ondoko ohiturak

- **Erref**: AMO-021/030
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:52:28. **Bukatu**: 00:54:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Norbait hiltzen zenean, gaubeila egiten zen; orduan zer egiten zuten azaltzen dute. Hiletara etortzen zen jendeari bazkaria eman behar izaten zitzaion eta kantuan aritzen ziren.

22. Sepulturaren inguruko ohiturak

- **Erref**: AMO-021/033
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:58:59. **Bukatu**: 01:01:18
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Familiako norbait hiltzen zenean, meza nagusira joan behar izaten zen sepultura berean beste norbait hil arte. Sepulturaren inguruko ohiturak azaltzen dituzte.

23. Tifusa ez diagnostikatzeagatik hil zen anaia

- **Erref**: AMO-021/034
- **Iraupena**: 0:01:21. **Hasi**: 01:01:18. **Bukatu**: 01:02:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Hiletak

Laburpena:
Eliasen bi anaia tifusak jota hil ziren, baina bat medikuen akatsagatik hil zen. Tifusa zuen jendea gauez lurperatzen zuten, inor ez zegoenean; kutsatzeko beldur handia zegoen garai hartan.

24. Haginetako minak

- **Erref**: AMO-022/001
- **Iraupena**: 0:03:44. **Hasi**: 00:00:00. **Bukatu**: 00:03:44
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Lehen medikuak egiten zuen dentista. Durangoko medikua eduki zuten eta pobreak zirela ikusten zuenei eezer gutxi kobratzen zien. Haginetako mina zutenean, farmazian botika bat erosten zuten. Behin, Eliasi anestesia barik atera zioten hagin bat, minari ezin eutsi egon zen eta.

25. Gerraostean etxean zegoena jan

- **Erref**: AMO-022/002
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:03:44. **Bukatu**: 00:05:47
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Baserrian beti zeukaten zeozer jateko, baina kaletarrek oso txarto pasatu zuten gerraostea. Eurek etxekoa jaten zuten: txerria, auma, bildotsa... Ama bendejarekin ibiltzen zen. Ogi falta zen gehien nabaritzen zutena gerraostean.

26. Gabonetan "txakolin, txakolin, txakolinak oin egin"

- **Erref**: AMO-022/006
- **Iraupena**: 0:01:52. **Hasi**: 00:10:00. **Bukatu**: 00:11:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
"Txakolin, txakolin, txakolinak on egin" dantza egiteko ohitura egon zen Gabonetan. Ogi erreari ardoa eta azukrea botatzen zizkioten; 'zapoa egin' esaten zioten. Mari Tereren etxean amak panderoa jotzen zuen.

27. Gabonetan txerriki kazola eta arraina

- **Erref**: AMO-022/008
- **Iraupena**: 0:02:00. **Hasi**: 00:12:23. **Bukatu**: 00:14:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:
Mari Tereren amak kazolak prestatzen zituen txerri belarriekin, hankekin eta muturrekin Gabonetarako. Arraina ere ez zen falta etxean, etxerik etxe ibiltzen ziren saltzaileei erosten zieten eta. Okela ere sarri edukitzen zuten etxean; gerraostean, esaterako, erbiak harrapatzen zituzten.

28. Etxean txakolina egiten

- **Erref**: AMO-022/011
- **Iraupena**: 0:02:20. **Hasi**: 00:16:59. **Bukatu**: 00:19:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Garizuma eta Errauts Eguna
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Etxean mahatsa edukitzen zuten: zuria eta beltza txakolinerako eta dultzea saltzeko. Neguan mahastiak jorratu eta mozten zituzten eta udan sulfatoa

bota. Gero, txakolina prentsarekin egiten zuten eta botiletan sartu. Garizuman ez zenez erromeriarik egiten, orduan joaten zen jendea txakolina edaten.

29. Baserriko beharrak: ortua, bendeja eta basokoak

- **Erref**: AMO-022/012
- **Iraupena**: 0:01:14. **Hasi**: 00:19:19. **Bukatu**: 00:20:33
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Etxe barruko ospakizunak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:
Mari Tereren Komunioan bankete itzela egin zuten etxean. Hala ere, euren etxean behar handia egiten zuten: bendeja prestatu, mahastiak mantendu, ortua, irak basotik ekarri...

30. Mozkorra San Bizenteko jaietan

- **Erref**: AMO-022/016
- **Iraupena**: 0:01:40. **Hasi**: 00:23:25. **Bukatu**: 00:25:05
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:
San Bizenteko jaietan ardoa edan zuten, txakolina eta ondoren kafea anisarekin. Kristoren mozkorra harrapatu zuen Eliasek eta etxeko atarian hartu zuen loak.

31. Komunioa eta konfirmazioa

- **Erref**: AMO-022/017
- **Iraupena**: 0:02:19. **Hasi**: 00:25:05. **Bukatu**: 00:27:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:
Jaunartzean Durangora joan zen Mari Tere argazkia ateratzera, Germanenera. Eliasek ez zuen argazkirik atera. Zornotzako parrokian egin zuten biek komunioa. Gero, urte batzuk pasatuta, konfirmazioa egiten zuten eta obispoa etortzen zitzaien.

32. Arropak Bilboko senideek ekarri

- **Erref**: AMO-022/018
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:27:24. **Bukatu**: 00:28:43
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:
Komunioan marinel jantzi zen Elias. Bilbon hobeto bizi ziren senideak zituzten eta haiei esker edukitzen zuten arropa. Hala ere, ez zeukaten urik etxean eta arropok errekan garbitu behar izaten zituen amak.

33. Begoñan ezkondu eta bidaia Madrilera

- **Erref**: AMO-022/019
- **Iraupena**: 0:02:05. **Hasi**: 00:28:43. **Bukatu**: 00:30:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ezkontzak

Laburpena:
Eliasek lehenengo atera zuen argazkia ezkondu zenekoa da. Begoñan ezkondu ziren eurak, ordu batean. Gero, Madrilera joateko hegazkina hartzeko izan ziren, baina denboralea zegoen eta trenean joan behar izan zuten.

34. Bataioa eta elizara sartzea

- **Erref**: AMO-022/021
- **Iraupena**: 0:01:28. **Hasi**: 00:33:08. **Bukatu**: 00:34:36
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak

Laburpena:
Jaio eta jarraian bataiatzen zituzten umeak; bestela, hilez gero linbora zihoazela uste zuten. Aitabitxi-amabitxiak eta aita joaten ziren bataiora. Amak berrogei egunean etxean egon behar izaten zuen eta gero umearekin elizara sartu.

35. Umea egin ondoren, amari oilo-salda

- **Erref**: AMO-022/022
- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 00:34:36. **Bukatu**: 00:36:32
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Umea jaio ostean, amari oilo-salda ematen zioten odola garbitzeko, eta gizonak oiloa jaten zuen. Andreak goseak hilik egoten ziren sarri. Eliasen etxean hamabi jaio ziren partera batekin, bertako etxeko Rosarekin.

36. Umeei aitabitxi-amabitxiek izena jarri

- **Erref**: AMO-022/024
- **Iraupena**: 0:03:20. **Hasi**: 00:37:28. **Bukatu**: 00:40:48
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Jaiotzak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Askotan umearen izena aitabitxik eta amabitxik aukeratzen zuten. Santuen izendegiari ere asko begiratzen zitzaion. Seme-alabei izen euskalduna jarri diete eurek, baina hasieran erdaraz jarri behar izan zieten.

37. Izena erdaraz jarri, baina euskaraz deitu

- **Erref**: AMO-022/025
- **Iraupena**: 0:02:40. **Hasi**: 00:40:48. **Bukatu**: 00:43:28
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:
Gerra aurrekoen izenak ere erdarazkoak ziren. Hala ere, batzuek izena erdaraz jartzen zuten, baina gero etxean-eta euskaraz deitu.

38. Udaletxeko erregistroan apuntatu barik ezkondu arte

- **Erref**: AMO-022/026
- **Iraupena**: 0:01:10. **Hasi**: 00:43:28. **Bukatu**: 00:44:38
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Mari Tere ezkondu arte erregistratu barik egon zen udaletxean; elizan, ostera, bai. Askori pasatu zitzaien hori Jose sekretario egon zenean.

39. Zornotzako gerra aurreko zinema

- **Erref**: AMO-022/027
- **Iraupena**: 0:02:47. **Hasi**: 00:44:38. **Bukatu**: 00:47:25
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema

Laburpena:
Zornotzako zinema tren-geltokirako bidean zegoen. Gerra aurrean joan zen lehenengoz Elias zinera, "Cine Zelaieta" zeritzonera. Anaiak ordaindu zion sarrera, erreal bi.

40. Herrian alkateak, botikariak eta abadeak agintzen zuten

- **Erref**: AMO-022/028
- **Iraupena**: 0:01:30. **Hasi**: 00:47:25. **Bukatu**: 00:48:55
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa

Laburpena:
Zineman, filmearen beheko aldean markatzen zuen zein adinetakoentzat zen saioa. Arau horiek ondo betetzen zituzten orduan. Herrian alkateak, botikariak eta abadeak agintzen zuten.

41. Etxeko erremedioak egiten

- **Erref**: AMO-022/029
- **Iraupena**: 0:01:19. **Hasi**: 00:48:55. **Bukatu**: 00:50:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Ebaki-belarrak, mamukioa eta enplastuak erabiltzen zituzten etxeko erremedioak egiteko. Eliasen osabak asko zekien belarren inguruan eta ganaduentzako erremedioak ere prestatzen zituen.

42. Zaintiratuarena bihurkadentzat

- **Erref**: AMO-022/030
- **Iraupena**: 0:01:43. **Hasi**: 00:50:14. **Bukatu**: 00:51:57
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikuak eta sasimedikuak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Bihurkadentzat zaintiratuarena egiten zuten. Hainbat eta arinen egin behar izaten zen mina arin kentzeko. Trapu beltz batean puntadak ematen zituzten bitartean otoitzak esaten zituzten eta minduta zegoen lekuan gurutzeak egin.

43. Zaldarrak leherrarazi

- **Erref**: AMO-022/031
- **Iraupena**: 0:02:26. **Hasi**: 00:51:57. **Bukatu**: 00:54:23
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Gaixotasunak

Laburpena:
Zaldarrak leherrarazi behar izaten ziren eta barruko materia atera. Eliasi medikuak egin zion bisturiarekin. Zaldarrak txikiak zirenean jostorratzarekin ateratzen zituzten.

44. Asunekin egiten ziren erremedioak

- **Erref**: AMO-022/032
- **Iraupena**: 0:02:51. **Hasi**: 00:54:23. **Bukatu**: 00:57:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Askok, gogo txarra kentzeko, asunekin jotzen zuten lepoa eta gero alkoholarekin edo binagrearekin igurtzi. Beste askok asun-infusioak hartzen zituzten tentsioa jaisteko, baita limoi ura edo sagarraren haziak ere.

45. Enplastuak txakur-eztularen kontra

- **Erref**: AMO-022/033
- **Iraupena**: 0:02:52. **Hasi**: 00:57:14. **Bukatu**: 01:00:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Katarroarentzat eztia ei da ona. Mari Terek txakur-eztula eduki zuen gaztetan eta amak enplastuak egiten zizkion paparrean eta lepoan jartzeko. Azeri-buztanaren ura ere hartzen zuten batzuek tentsioa bajatzeko.

46. Berakatz ura bizioentzat eta kipula zaldarrentzat

- **Erref**: AMO-022/034
- **Iraupena**: 0:01:57. **Hasi**: 01:00:06. **Bukatu**: 01:02:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Berakatzaren ura hartzen zuten bizioentzat. Zaldarrak kentzeko, ostera, olio apur batekin pasatutako kipularekin. Lehen gutxitan joaten ziren medikuarengana.

47. Astoak begian jo ostikada

- **Erref**: AMO-022/035
- **Iraupena**: 0:02:49. **Hasi**: 01:02:03. **Bukatu**: 01:04:52
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Erremedioak

Laburpena:
Behin, Mari Tereri asto batek begi ondoan jo zion ostikada. Kurak egin zizkioten eta gero olioa emateko esan zioten orbainik ez geratzeko.

48. Beldurra gauez errotara joateko

- **Erref**: AMO-022/036
- **Iraupena**: 0:03:08. **Hasi**: 01:04:52. **Bukatu**: 01:08:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:
Behin, errotatik berandu etorri behar izan zuen Mari Terek. Ez zuen ezer ikusten eta astoari buztana helduta joan zen pinudian barrena. Beldur itzela pasatu zuen.

49. Sakamantekasen beldur

- **Erref**: AMO-023/003
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 00:05:09. **Bukatu**: 00:06:42
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:
Bildur handiak pasatutakoa da Mari Tere, Sakamantekasen kontuarengatik.

50. Kurutzeta, aitak egindako etxea

- **Erref**: AMO-041/002
- **Iraupena**: 0:01:45. **Hasi**: 00:00:38. **Bukatu**: 00:02:23
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
San Antonio auzoko Kurutzeta etxean jaio zen. Bere aitak egin zuen etxea eta 110 urte inguru izango dituela dio. "Forja Vizcaina" dagoen lekuan garai batean jauregi bat zegoen (Taubmann); ondoan administratzailearen txaleta zuen. Amak han lan egiten zuen, zerbitzatzen.

51. Elgezabal edo "Errekazabal" auzoa

- **Erref**: AMO-041/005
- **Iraupena**: 0:03:01. **Hasi**: 00:05:52. **Bukatu**: 00:08:53

- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Elgezabal auzoari "Errekazabal" deitu izan diote beraiek. Auzo horretakoa zen Eliasen aitita eta harenak ziren lur-sailetan lantegiak egin ziren gero. Garai baten soroak ziren lurretan gerora zer lantegi egon diren azaltzen dute.

52. Ibarrako errota I

- **Erref**: AMO-041/009
- **Iraupena**: 0:00:48. **Hasi**: 00:10:34. **Bukatu**: 00:11:22
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Amaren jaiotetxea zen Ibarra baserriaren atzean errota zegoen. San Antonio auzoan ez zegoen errotarik. Zentrala.

53. Ibarrako errota II

- **Erref**: AMO-041/011
- **Iraupena**: 0:00:30. **Hasi**: 00:11:56. **Bukatu**: 00:12:26
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Zornotzako lehenengo zentrala Ibarrakoa izan zen eta errota ere oso inportantea izan zen.

54. Amorebieta-Etxanoko errotak

- **Erref**: AMO-041/013
- **Iraupena**: 0:00:35. **Hasi**: 00:12:39. **Bukatu**: 00:13:14
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Amorebieta-Etxanoko errotak.

55. Ibarra inguruan desagertutako etxeak

- **Erref**: AMO-041/014
- **Iraupena**: 0:01:17. **Hasi**: 00:13:14. **Bukatu**: 00:14:31
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Ibarra auzoan eta inguruetan bota zituzten baserriak.

56. Eliasek inauguratu zuen Montorrako eskola 1928an

- **Erref**: AMO-041/015

- **Iraupena**: 0:02:13. **Hasi**: 00:14:31. **Bukatu**: 00:16:44
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Montorra ingurua. San Lorentzo ermita. Eliasek dio beraiek inauguratu zutela Montorrako eskola 1928an. Aurretik baserrian lanean. Inguruko iturriak.

57. Amorebieta-Etxanoko toponimia

- **Erref**: AMO-041/017
- **Iraupena**: 0:01:37. **Hasi**: 00:16:51. **Bukatu**: 00:18:28
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Orain San Migelera arte ez dagoela iturririk diote. Mari Tereren baserri ondoko iturriak metal-ura. Beste iturri batzuk. Basoen izenak. Baserrien izenak. Keriketena baserria erre egin zen gerra sasoian.

58. Eskola eta erresidentzia Oruen

- **Erref**: AMO-041/019
- **Iraupena**: 0:04:41. **Hasi**: 00:19:48. **Bukatu**: 00:24:29
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
Orue baserria erre egin zen gerra sasoian. Gerraostean pasiotarrek erosi zituzten inguruko lur-sailak eta eskola (gaur egin Lauaxeta ikastola dena) eta erresidentzia egin ziren bertan. Eskolaren bilakaera eta izan dituen izen ezberdinak.

59. Milaka pertsona hil ziren gerra sasoian San Martinen

- **Erref**: AMO-041/020
- **Iraupena**: 0:00:31. **Hasi**: 00:24:29. **Bukatu**: 00:25:00
- **Multimedia**: audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:
San Martin, "la cota 333, la cota de la muerte". Milaka pertsona hil ziren bertan gerra sasoian.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-10-31

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**

Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com